



**Vlaanderen**  
is milieu

# Duurzaam gebruik van pesticiden

2018

DOCUMENTBESCHRIJVING

**Titel**

Duurzaam gebruik van pesticiden - 2018

**Samenstellers**

Afdeling Operationeel Waterbeheer, VMM  
Dienst Lokaal Waterbeheer, Team Watervoorziening en -gebruik

**Inhoud**

Dit rapport brengt een overzicht van de afbouw van het gebruik van pesticiden door openbare besturen. Het rapport bespreekt de gebruikscijfers van 2018 en schetst evoluties van het gebruik van verschillende openbare besturen.

**Wijze van refereren**

Vlaamse Milieumaatschappij (2020), Duurzaam gebruik van pesticiden - 2018

**Verantwoordelijke uitgever**

Bernard De Potter, Vlaamse Milieumaatschappij

**Vragen in verband met dit rapport**

Vlaamse Milieumaatschappij  
Dokter De Moorstraat 24-26  
9300 Aalst  
Tel: 053 72 62 10  
[info@vmm.be](mailto:info@vmm.be)

**Depotnummer**

D/2020/6871/001

//



## INHOUD

1	Inleiding.....	7
1.1	Situering.....	7
1.2	Belangrijke begrippen.....	7
1.3	Afwijkingsprocedures.....	9
2	Verwerken van de gebruiksgegevens.....	11
2.1	Rapporteringsverplichting.....	11
2.2	Volledigheid en verificatie.....	11
2.2.1	Ruwe data.....	11
2.2.2	Hiaten bij aanlevering pesticidegebruik.....	12
2.2.3	Uitschieters en niet (langer) toegelaten producten.....	12
2.3	Nulgebruik in 2018.....	13
2.4	Omrekening.....	14
2.4.1	Van product naar soort pesticide.....	14
2.4.2	Van product naar werkzame stof.....	14
2.5	Gebruikers en gebruikersgroepen.....	15
2.6	Trends en evoluties.....	15
3	Gebruikscijfers van pesticiden in 2018.....	17
3.1	Totaal gebruik.....	17
3.2	Gebruik per type pesticide.....	18
3.3	Gebruik per werkzame stof.....	19
4	Evolutie van het pesticidegebruik.....	22
4.1	Totaal gebruik 2010 - 2018.....	22
4.2	Gemeenten.....	23
4.2.1	Vergelijking van de gemeenten onderling – 2010 tot 2018 – totaal pesticidegebruik.....	23
4.2.2	Vergelijking van de gemeenten onderling – zonder generieke afwijkingen.....	28
4.2.3	Evolutie van het gemiddeld pesticidegebruik bij gemeenten.....	30
4.3	Andere openbare besturen.....	31
4.3.1	Provincies.....	32
4.3.2	Vlaamse instanties.....	32
4.3.3	Federale instanties.....	36
5	Besluit.....	39
bijlage 1	Pesticidegebruik van gemeenten in 2018.....	40



figuur 16: evolutie van het pesticidegebruik bij NMBS in de periode 2015-2018 opgedeeld in het gebruik op de spoorbedding en het andere gebruik .....38









Rapporteringsverplichting	De bepaling waarbij het doorgeven van het pesticidegebruik opgelegd wordt.
Reductieprogramma	Een programma tot vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen of tot wijziging van het soort bestrijdingsmiddel dat wordt gebruikt, opgemaakt door een openbare dienst, met het oog op de bescherming van mens en milieu met als doel tot een nulgebruik te komen op 1 januari 2015.
Terrein	Alle vlakke oppervlakken die geen onderdeel van een kunstwerk of gebouw zijn.
Werkzame stof	De chemische component die instaat voor de werking van het pesticide

N.B. Alleen de gewasbeschermingsmiddelen en de biociden die in België toegelaten zijn, mogen in België op de markt komen en volgens de toelatingsvoorschriften gebruikt worden. De federale overheid is verantwoordelijk voor deze productnormering.

### 1.3 Afwijkingsprocedures

Op de terreinen waar een verbod geldt, mogen vanaf 1 januari 2015 in principe geen pesticiden gebruikt worden. In specifieke omstandigheden kan er afgeweken worden van dit verbod.

Deze afwijkingen kunnen generieke afwijkingen zijn waarvoor geen expliciete aanvraag ingediend moet worden. Andere afwijkingen van het verbod moeten aangevraagd worden bij de VMM. De VMM evalueert de ingediende afwijkingsaanvragen en neemt een beslissing die positief, gedeeltelijk positief of negatief kan zijn. Bij goedkeuring worden altijd voorwaarden opgenomen. Met deze beslissing kan het pesticidegebruik bijgestuurd worden en is het mogelijk om maximaal in te zetten op preventie van het probleem.

Om af te wijken van het verbod zijn twee types afwijkingen mogelijk. Deze onderscheiden zich op basis van de redenen die worden aangehaald om pesticidegebruik nog te verantwoorden.

Alle informatie wordt ontsloten via [www.vmm.be/zonderisgezonder](http://www.vmm.be/zonderisgezonder).

Onder **type 1-afwijkingen** vallen volgende situaties, waarvoor nog geen afdoende, niet-chemische bestrijdingswijze is bij

- plagen die een gevaar inhouden voor de mens inzake volksgezondheid of hygiëne
- plagen die een gevaar inhouden voor het milieu, de biodiversiteit of het vee
- situaties die een ernstige bedreiging vormen of kunnen vormen voor de veiligheid van de mens

In het besluit duurzaam gebruik van pesticiden zijn in artikel 5 drie procedures opgenomen om af te wijken van het verbod om bovenstaande redenen.

Dit zijn:

- lijst met generieke afwijkingen: Procedure 1
- acuut gevaar: Procedure 2
- andere: Procedure 3 - Probleemsoort of veiligheidsprobleem



Elk jaar wordt de lijst met de generieke afwijkingen geëvalueerd op basis van input van stakeholders en van ingediende afwijkingsaanvragen. Een aangepaste lijst wordt ten laatste in januari bekendgemaakt.

De bestrijdingsvoorwaarden op de lijst met generieke afwijkingen van 2018 werden genuanceerd t.o.v. deze van 2017. Daarnaast is Amerikaanse vogelkers niet meer opgenomen op de lijst. De lijst van 2018 bevat één uitheemse invasieve plant, vier dieren en een schimmel:

- bruine rat
- kolonievormende wespen
- Japanse duizendknoop en andere uitheemse duizendknopen
- eikenprocessierups
- zwarte rat
- preventie van chytridiomycose

**Een type 2-afwijking** geldt als een probleemterrein wél pesticidevrij kan beheerd worden, maar, dit onevenredig hoge kosten met zich meebrengt. Het spreekt voor zich dat de kosten moeten aangetoond worden en moeten vergeleken worden met de kosten voor een alternatief beheer.

Twee procedures zijn hiervoor uitgewerkt:

- via Procedure 4 – Omvormingsprogramma
- via Procedure 5 - Specifiek probleemterrein

Voor terreinen die gelegen zijn in beschermingszones voor grondwaterwingebieden voor drinkwaterproductie of voor terreinen die gelegen zijn in oeverzones is een type 2– afwijking onevenredig hoge kost niet mogelijk.

Het inschrijven voor de omvormingsprogramma's is niet meer mogelijk.



## 2 VERWERKEN VAN DE GEBRUIKSgegevens

### 2.1 Rapporteringsverplichting

Het rapporteren van pesticidegebruik is verplicht voor het Vlaamse Gewest, de Vlaamse Gemeenschap en alle diensten en agentschappen die er van afhankelijk zijn, de provinciale overheden, de gemeenten, de autonome gemeentebesturen en de polders en wateringen.

Voor de federale overheden, zoals Infrabel en de NMBS, werd in de beslissing met de goedkeuring van de afwijkingaanvraag, de rapportering van het pesticidegebruik als voorwaarde opgenomen.

Ook zijn de commerciële activiteiten en instanties die openbare diensten leveren, maar geen openbaar bestuur zijn, gevat door de bepalingen uit het decreet en het besluit duurzaam gebruik van pesticiden. De wetgeving voorziet geen rapporteringsplicht voor deze groep. Zij moeten de gebruikgegevens bijhouden en ter inzage kunnen voorleggen aan de VMM tot 5 jaar na gebruik. Deze gegevens werden niet opgevraagd. Ze maken dan ook geen deel uit van dit rapport.

De openbare besturen moeten hun gegevens voor 1 april na het jaar van gebruik aan de VMM rapporteren. De gegevens van 2018 moesten dus vóór 1 april 2019 gerapporteerd worden.

### 2.2 Volledigheid en verificatie

#### 2.2.1 Ruwe data

Uit de online inventaris komt een bestand dat alle ingevoerde gegevens bevat. Per pesticide of alternatieve methode die werd gerapporteerd bevat dit bestand een aparte lijn. Deze gegevens bevatten nog fouten en vragen een uitgebreide verwerking.

De te rapporteren gegevens voor pesticiden zijn:

1. terreineenheid: het type terrein waarop pesticiden toegepast zijn
2. de productnaam (automatisch aangevuld wanneer toelatingsnummer wordt ingevuld)
3. het toelatingsnummer van het product op de Belgische markt (automatisch aangevuld wanneer productnaam wordt ingevuld)
4. hoeveelheid gebruikt product in kilogram of liter
5. oppervlakte waarop het product toegepast werd
6. afwijkingsnummer waaronder een goedkeuring voor het gebruik verleend werd
7. opmerking waarin bijkomende informatie gegeven kan worden

Verplicht in te vullen vakken zijn de nummers 1, 2, 3, 4 en 6. Oppervlakte en opmerkingen zijn geen verplichte velden omdat deze niet voor elke rapportering relevant zijn.

Het toepassingsgebied is opgedeeld in:

- Verhardingen:
  - open verharding
  - halfopen verharding







- het relatieve nulgebruik (waar geen pesticiden gebruikt werden voor het onderhoud behalve volgens de generieke afwijkingen voor ratten, wespen ...).

## 2.4 Omrekening

### 2.4.1 Van product naar soort pesticide

De openbare besturen rapporteren de hoeveelheid gebruikte producten via de naam en het toelatingsnummer (zie 2.1.). De verschillende pesticiden op de markt hebben een gebruikstoelating voor een bepaald doelwitorganisme (bv. knaagdieren, mossen, insecten ...).

Op basis van dit doelwitorganisme kunnen de pesticiden opgedeeld worden in verschillende groepen.

Voorbeelden zijn:

- herbiciden: tegen planten
- fungiciden: tegen schimmels
- insecticiden: tegen insecten
- acariciden: tegen spinachtigen
- rodenticiden: tegen knaagdieren
- mollusciciden: tegen weekdieren
- algiciden: tegen algen
- bryociden: tegen mossen

Verschillende producten zijn werkzaam tegen meerdere soortgroepen. Een heel aantal pesticiden heeft een gecombineerde werking zoals tegen insecten en mijten (insecticide/acaricide) of tegen schimmels en bacteriën (fungicide/bactericide). Deze producten werden in dit rapport opgenomen als een afzonderlijk type. Zo is er bv. het type 'fungicide/bactericide'. Het product wordt in dit geval dus niet apart opgenomen onder zowel het type fungicide als het type bactericide.

### 2.4.2 Van product naar werkzame stof

De gerapporteerde gegevens komen toe als hoeveelheid gebruikt product. Deze hoeveelheden worden omgezet naar werkzame stof (de chemische component die instaat voor de werking van het pesticide). Van elk product is de samenstelling gekend. Een pesticide kan één enkele werkzame stof bevatten of kan bestaan uit een combinatie van verschillende werkzame stoffen.

Naast de werkzame stoffen bevatten de meeste pesticiden ook één of meerdere hulpstoffen die de werking ervan beïnvloeden. Deze stoffen worden in dit rapport buiten beschouwing gelaten.

tabel 2: drie voorbeelden van de samenstelling van een pesticide

Handelsmiddel	Toelatingsnummer	Samenstelling
Roundup Ultra	8504P/B	360 g/l GLYFOSAAT
Bromabo Blok	BE2013-0021	0,005% (0,05 g/kg) BROMADIOLONE
Bofix	8171P/B	20 g/l CLOPYRALID 40 g/l FLUROXYPYR 200 g/l MCPA



Het gemiddelde gebruik per gemeente is een goede indicator om te evalueren of het pesticidegebruik daalt en in welke mate dat daalt. Dit wordt per jaar berekend door het pesticidegebruik van alle gemeenten die dat jaar rapporteerden op te tellen. Dit cijfer wordt gedeeld door het aantal gemeentes dat in het betreffende jaar rapporteerde, inclusief de gemeenten die een officieel nulgebruik doorgaven (en bijgevolg niet moesten rapporteren).

Om de evolutie van het gebruik te evalueren, start de cijferreeks bij de gebruikscijfers van het jaar 2010. Sinds 2009 gebeurt de rapportering via een online-inventaris. Vanaf 2010 zijn de gegevens relatief volledig. Als de gegevens niet gevalideerd of niet gerapporteerd zijn, is dit aangegeven bij de tabel of de figuur.







## 3.2 Gebruik per type pesticide

Pesticiden kunnen ingedeeld worden op basis van hun werking. Bv. tegen ongewenste planten, ongewenste insecten ... (2.4.1).

Het bestrijden van ongewenste planten, onkruiden, is veruit de meest voorkomende reden voor het gebruik van pesticiden. Herbicidegebruik maakt 95 % uit (tabel 4) van de totale hoeveelheid werkzame stof die in Vlaanderen gebruikt werd door de openbare besturen. Het zijn hier vooral verhardingen en sportvelden die het voorwerp zijn van de bespuiting.

Insecticidegebruik vertegenwoordigt 5,12 % van het totale gebruik. Buiten de bestrijding van wespen en eikenprocessierups werden nauwelijks insecticiden gebruikt. De populatie van eikenprocessierups fluctueert en dus ook het gebruik van insecticiden ter bestrijding van deze soort. De gebruikscijfers van insecticiden voor de bestrijding van de eikenprocessierups zijn een onderschatting.

Voor de rattenbestrijding werd 1,8 kilogram werkzame stof gebruikt, ongeveer een derde van wat in 2017 werd toegepast. In de meest gebruikte rodenticiden zit maar 0,005 % werkzame stof. Dat wil zeggen dat er per kilogram rattenvergift 0,00005 kilogram werkzame stof te vinden is. Hoewel er dus maar 1,8 kilogram werkzame stof werd gebruikt over heel Vlaanderen gaat het hier om 36 ton graantjes, blokjes en pasta's die werden uitgelegd.

De fungiciden, acariciden en andere soorten pesticiden die weinig gebruikt worden, zijn klassieke gewasbeschermingsmiddelen uit de sierteelt die in plantencollecties van botanische tuinen en arboreta werden ingezet en niet op doorsnee beplanting in het openbaar domein.

tabel 4: pesticidegebruik opgedeeld naar type pesticide gerapporteerd door de openbare besturen voor het jaar 2018 uitgedrukt in kilogram werkzame stof

Type pesticide	Pesticidegebruik	
	Werkzame stof (kilogram)	Percentage van totaal werkzame stof*
Herbicide	5.305,5	94,56 %
Insecticide	251,7	5,12 %
Fungicide	16,0	0,29 %
Rodenticide	1,8	0,03 %
Acaricide	0,1	0,00 %
Molluscicide	0,1	0,00 %
Algicide	0,0	0,00 %
<b>Totaal</b>	<b>5.610,8</b>	<b>100 %</b>

\*afrondding op 2 cijfers na de komma

### 3.3 Gebruik per werkzame stof

In tabel 5 zijn de meest gebruikte werkzame stoffen weergegeven en het corresponderende pesticidegebruik (2.4.2). Uitsluitend stoffen die een bijdrage van 0,5 % of meer leverden aan het totale gebruik zijn weergegeven.

In 2018 stonden er 102 producten in de rapportering van de openbare besturen en kwamen er 51 verschillende werkzame stoffen in voor. Daarmee ligt de diversiteit aan producten en stoffen heel wat lager dan in 2017 (133 producten en 69 werkzame stoffen).

99,1 % van de totale hoeveelheid werkzame stof is afkomstig van 9 verschillende stoffen. De overige 42 stoffen die gebruikt werden in 2018, maken maar 0,9 % uit van het totale pesticidegebruik.

De tabel 5 geeft het overzicht van de gebruikte werkzame stoffen. Glyfosaat is duidelijk koploper. Glyfosaat wordt gevolgd door:

- |                                  |                           |
|----------------------------------|---------------------------|
| 1. 2,4-D                         | 5. flazasulfuron          |
| 2. triclopyr                     | 6. fluroxypyr             |
| 3. <i>Bacillus thuringiensis</i> | 7. geësterde koolzaadolie |
| 4. MCPA                          |                           |

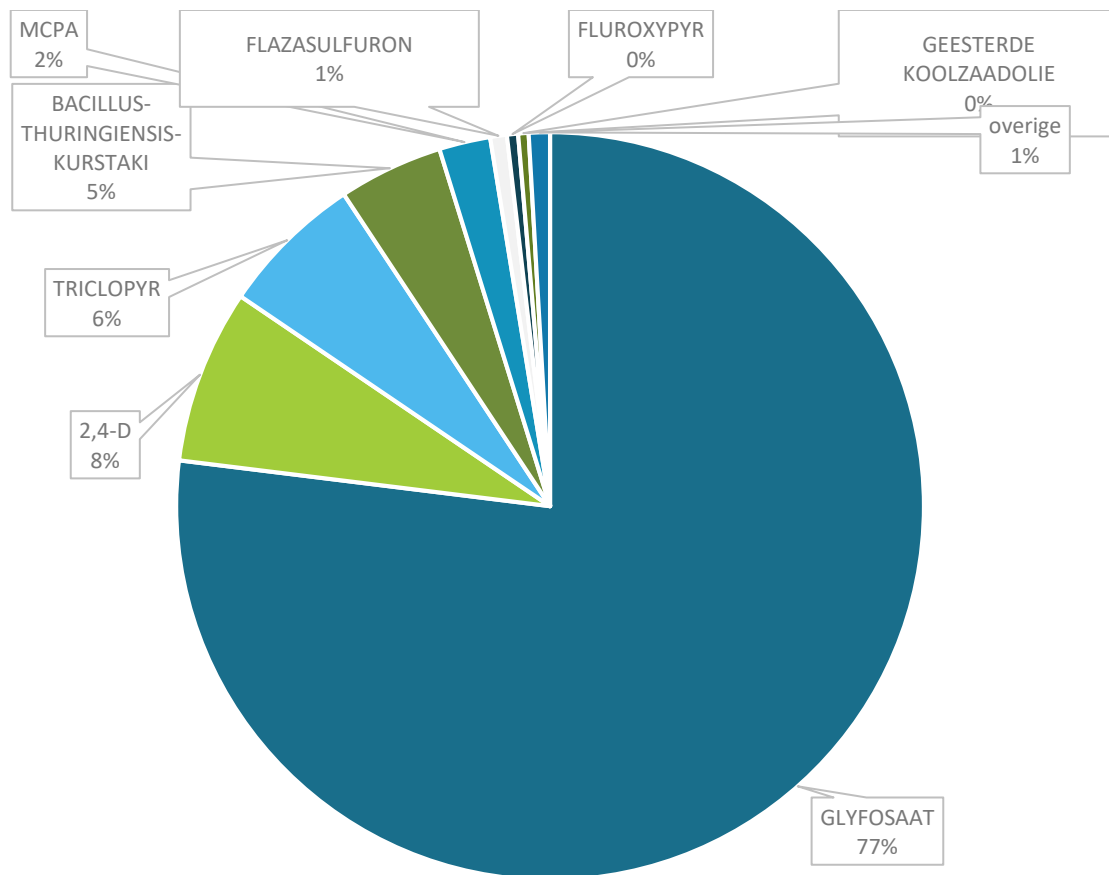
Op de stof "*Bacillus thuringiensis*" (Bt) na zijn alle weergegeven stoffen actieve bestanddelen van herbiciden. *Bacillus thuringiensis* is een insectendodende bacteriesoort die buiten land- en tuinbouw vooral gebruikt wordt voor het bestrijden van eikenprocessierups.

tabel 5: gebruik van de openbare besturen per werkzame stof in kilogram en in percentage voor 2018

Werkzame stof	Pesticidegebruik	
	Kilogram	Percentage van totaal
GLYFOSAAT	4317,8	77,0 %
2,4-D	422,4	7,5 %
TRICLOPYR	348,8	6,2 %
BACILLUS-THURINGIENSIS-KURSTAKI	253,49	4,5 %
MCPA	124,3	2,2 %
FLAZASULFURON	40,3	0,7 %
FLUROXYPYR	27,0	0,5 %
GEESTERDE KOOLZAADOLIE	25,3	0,5 %
OVERIGE	51,3	0,9 %
<b>Totaal</b>	<b>5610,8</b>	<b>100,0 %</b>

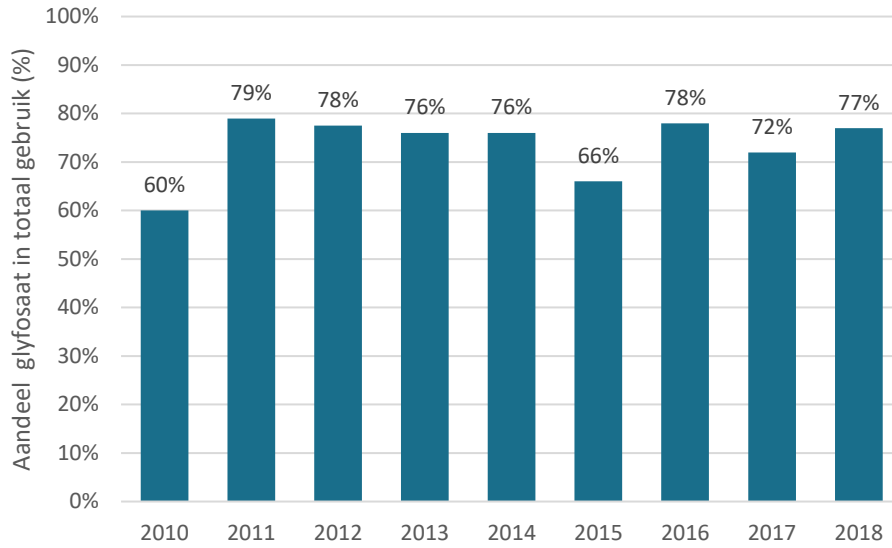


figuur 1: procentueel aandeel van de verschillende werkzame stoffen in 2018



De laatste jaren schommelt het aandeel van glyfosaat in deze rapportering. In 2015 kende glyfosaat een procentuele terugval t.o.v. 2014: van 76,2 % naar 66 %. In 2016 stijgt het aandeel weer naar 78 %, maar in 2017 wordt er opnieuw minder glyfosaatgebruik gerapporteerd (71,9 %), in 2018 gaat het gebruik van glyfosaat zowel in absolute cijfers als relatief weer naar boven tot 77,4 %. De figuur 2 geeft de cijfers weer van de gebruiksjaren 2010 t.e.m. 2018.

figuur 2: procentueel aandeel van de werkzame stof glyfosaat t.o.v. het totaal gebruik gerapporteerd door de openbare besturen voor de gebruiksjaren 2010 tot en met 2018



## 4 EVOLUTIE VAN HET PESTICIDEGEBRUIK

In 2009 werd het rapporteren van het pesticidgebruik vereenvoudigd met een online toepassing op [www.zonderisgezonder.be](http://www.zonderisgezonder.be). De openbare besturen kunnen daar hun gegevens gestructureerd doorgeven. Het eerste jaar van de invoering verliep nog stroef. Daarna gebeurde de rapportering heel vlot en waren er jaarlijks maar weinig openbare besturen die niet rapporteerden. Om die reden wordt in dit hoofdstuk vaak teruggegrepen naar de gebruiksgegevens vanaf 2010.

### 4.1 Totaal gebruik 2010 - 2018

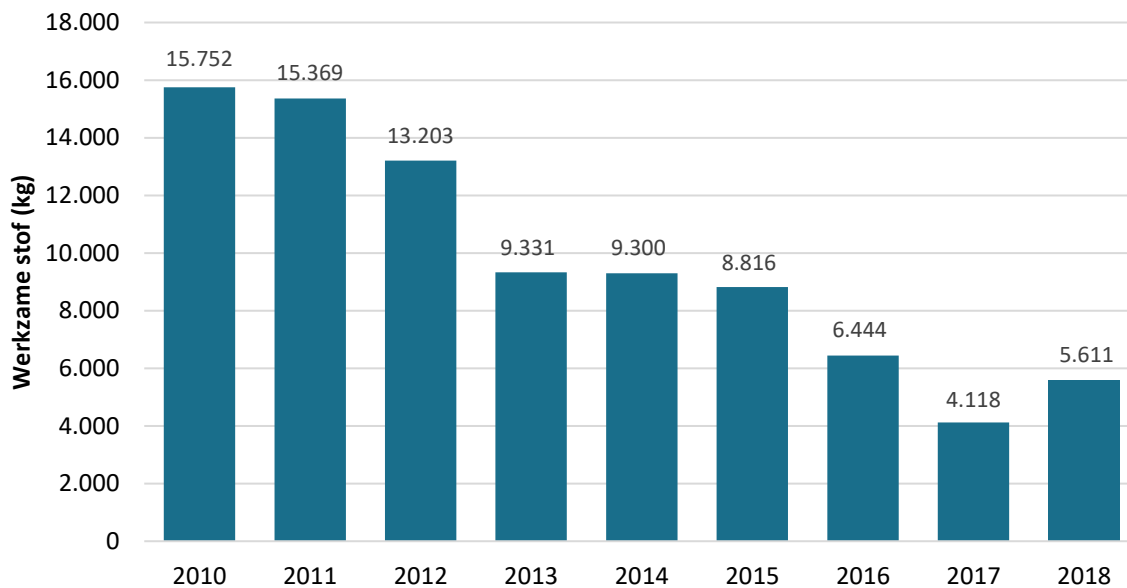
De evolutie van het totaal pesticidgebruik in werkzame stof tussen 2010 en 2018 is opgenomen in figuur 2. In deze periode daalt het gebruik van 15,7 ton werkzame stof naar 4,1 ton werkzame stof in 2017 om daarna weer te stijgen naar 5,6 ton.

De daling was niet gelijkmatig gespreid over de verschillende jaren. Opvallend is de eerste sterke daling van het gebruik in 2013. Ook in 2015 was er een sterke daling verwacht door de strengere regelgeving. Deze daling bleef uit in de aan de Vlaamse overheid gerapporteerde gegevens. De reden hiervoor is dat Infrabel vanaf het werkjaar 2015, op vraag van de VMM en gekoppeld aan het goedkeuring van het afwijkingsdossier, naast de gegevens van de sproeitrein (hoofdsporen), ook de gegevens van de aannemers (bijsporen) doorgeeft. Meer over het pesticidgebruik van Infrabel in 4.3.3.

In 2016 daalt het gebruik verder, een trend die zich in 2017 nog doorzet met opnieuw een daling van meer dan 2 ton werkzame stof. De daling is zoals in 2016 vooral een gevolg van het lagere pesticidgebruik van Infrabel. In 2018 stijgt het verbruik van pesticiden opnieuw gevoelig met 1,5 ton tot 5,6 ton in totaal. Ook die stijging vloeit voort uit het pesticidgebruik bij Infrabel.



figuur 3: evolutie van het totale pesticidegebruik door openbare besturen in Vlaanderen voor het gebruiksjaar 2010 – 2018



## 4.2 Gemeenten

De evolutie van het pesticidegebruik van de gemeenten kan op twee manieren bekeken worden:

- door de gemeenten onderling te vergelijken via een klasse-indeling
- door het gemiddelde gebruik van de gemeenten te vergelijken

In 2016 kwamen er reacties vanuit de gemeentebesturen die pleitten voor een opdeling van het pesticidegebruik tussen generieke afwijkingen (voor plaagsoorten waar volgens experts nog geen goede pesticidevrije bestrijdingsmethoden voor bestaan) en andere afwijkingen. In onderstaande vergelijking van de gemeenten hanteren we eerst de totale gebruikscijfers. Daarna wordt hetzelfde hoofdstuk hernomen waarbij het gebruik van pesticiden volgens een generieke afwijking buiten beschouwing wordt gelaten.

### 4.2.1 Vergelijking van de gemeenten onderling – 2010 tot 2018 – totaal pesticidegebruik

#### 4.2.1.1 Klasse-indeling

Om een beter zicht te krijgen op de afbouw van het pesticidegebruik bij gemeenten is een klasse-indeling gemaakt. De klassen zijn: 'geen gebruik van pesticiden', 'minder dan 10 kilogram werkzame stof', 'tussen 10 en 25 kilogram', 'tussen 25 en 50 kilogram', 'tussen de 50 en 100 kilogram', 'meer dan 100 kilogram', 'geen gegevens (wegens geen rapportering)'. (Meer info in 2.6).

Het aantal gemeenten per klasse is opgenomen in figuur 4 voor de periode tussen 2010 en 2018. Om de algemene trend zichtbaar te maken werd ervoor gekozen om de klasse-indeling van voorgaande jaren (terug in de tijd tot 2010) te behouden.



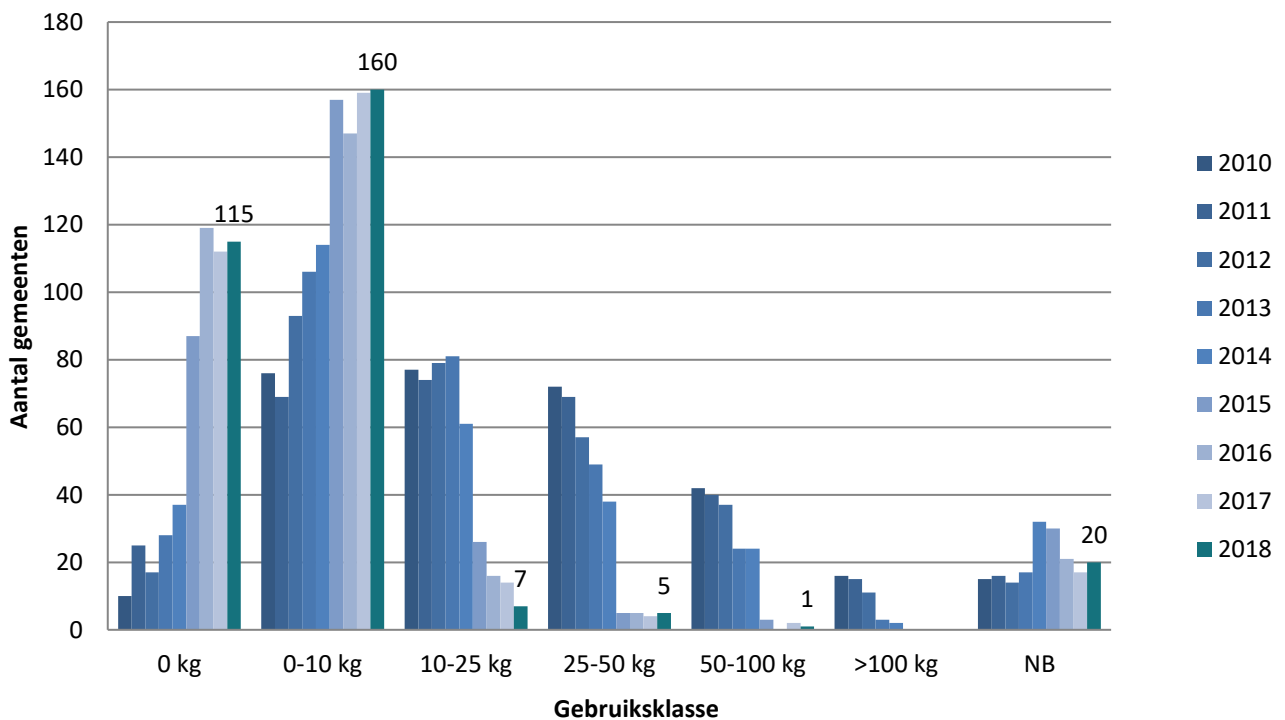
Het aantal nulgebruikers fluctueert licht: van 119 gemeenten in 2016 naar 112 in 2017 en 115 in 2018. Deze gemeenten hebben een jaar volledig zonder pesticiden beheerd. Nog duidelijk meer dan de helft van de gemeenten gebruikt nog pesticiden of geeft niets door. Een belangrijke nuance is dat van deze pesticidegebruikers 159 gemeenten in de laagste gebruikscategorie (0-10 kilogram werkzame stof) vallen.

De trend waarbij de grootgebruikers in de hoogste categorieën afnemen is al verschillende jaren heel duidelijk te zien. Vanaf het verbod in 2015 gebruikt geen enkele gemeente nog meer dan 100 kilogram werkzame stof. In 2018 blijkt Maaseik de grootste gebruiker van pesticiden met respectievelijk 56 kilogram werkzame stof waarvan het merendeel ingezet werd tegen de eikenprocessierups. Dit is de enige gemeente die nog meer dan 50 kilogram toepaste.

Het aantal gemeenten dat niet rapporteerde blijft ongeveer constant. In 2016 rapporteerden 21 gemeenten niet. In 2017 zijn dat er 17, in 2018 opnieuw 20. Wie ooit doorgaf een nulgebruik te hanteren wordt verondersteld zich daar nog steeds aan te houden. Het is opvallend dat een aantal van deze gemeenten de laatste jaren op geen enkele oproep reageren alhoewel ze werden aangeschreven via de nieuwsbrief van het Centraal Aanspreekpunt voor Lokale Overheden, via de milieudienst en via de gemeentesecretaris.

Gemeenten die de laatste vier jaar niet rapporteerden en niet doorgaven of ze een nulgebruik haalden zijn: Alveringem, Berlare, Bever, Rijkevorsel en Sint-Genesius-Rode.

figuur 4: evolutie van het pesticidegebruik per klasse voor de gemeenten tussen 2010 en 2018





De klassen opgenomen in figuur 5 zijn vrij ruim en tonen weinig detail. Het gebruik door gemeenten in 2018 situeert zich vooral in de heel lage klassen wat maakt dat er veel nuance verloren gaat. Daarom is het aantal gemeenten ook uitgezet tegenover het aantal kilogram werkzame stof. Voor elke kilogram is er een weergave.

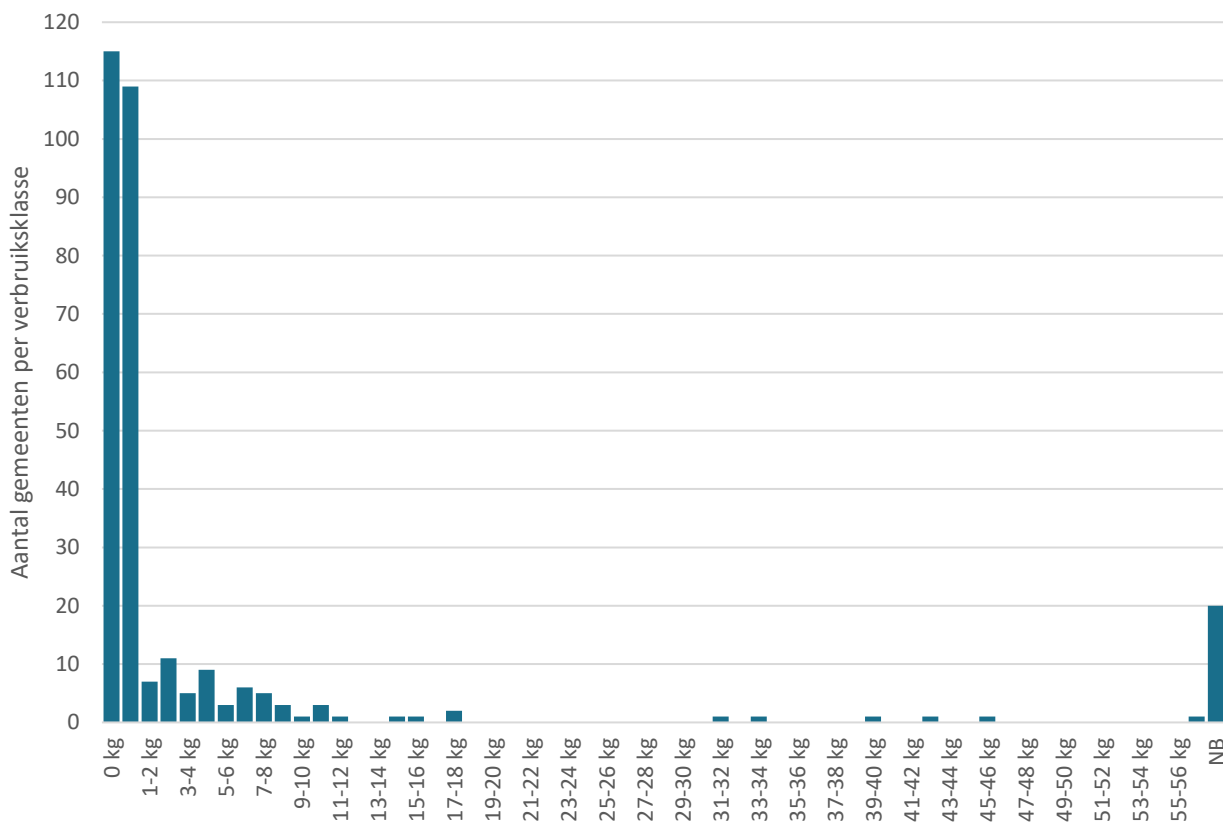
Nog duidelijker dan in figuur 5 blijkt uit figuur 6 dat het gros van de gemeenten zeer weinig pesticiden gebruikten in 2018. Zo gebruiken 224 gemeenten minder dan 1 kilogram werkzame stof waarvan 115 nulgebruikers (gemeenten die absoluut geen pesticiden toepasten) en 109 met minder dan 1 kilogram.

In 2018 zijn er nog 6 gemeenten die meer dan 25 kilogram werkzame stof gebruiken. Dit zijn Ardoorie, Bree, Kinrooi, Koksijde, Maaseik, Overpelt. Een van die zes, Maaseik, gebruikte meer dan 50 kilogram werkzame stof.

Voor de volledigheid van de data is aan de rechterzijde van de grafiek weergegeven hoeveel gemeenten niet rapporteerden.

De bijlage 1 geeft de gebruiksgegevens van alle Vlaamse gemeenten voor het gebruiksjaar 2018.

figuur 5: spreiding van het pesticidegebruik (in kilogram werkzame stof) van de gemeenten in 2018



#### 4.2.1.2 Conclusie

De figuur 6 geeft de weergave met de inkleuring (op basis van klassen) per gemeente voor de gebruikscijfers van 2018, met verkleinde weergaven van 2010 en 2017 ter vergelijking.

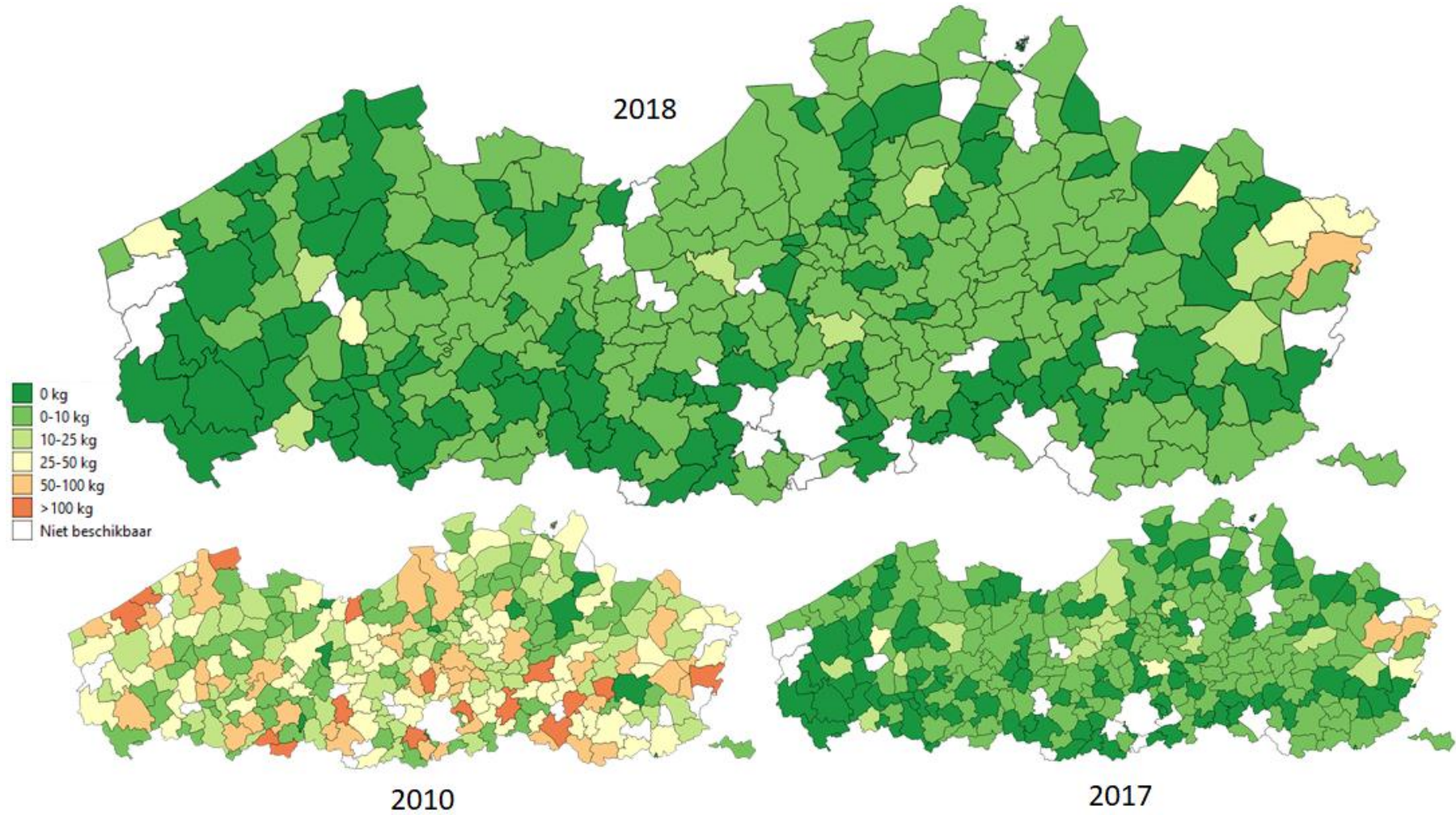
Hieruit blijkt heel duidelijk de algemene daling in het pesticidegebruik van de gemeenten en de sterke terugval van het aantal gemeenten in hoge gebruiksklassen. We zien tegenover 2016 wel al opnieuw 1 oranje gemeente (met hoog gebruik) verschijnen.

Een beperkt aantal gemeenten bouwde het pesticidegebruik in mindere mate af.

Dit zijn daarom geen gemeenten die te pas en te onpas pesticiden inzetten. Vaak ligt het hogere gebruik aan bestrijding van plagen voor de volksgezondheid, zoals in het geval van de eikenprocessierups.



figuur 6: inkleuring van de gebruiksgegevens van de gemeenten in klassen werkzame stof voor het gebruikjaar 2018 met ter vergelijking ook 2010 en 2017



#### 4.2.2 Vergelijking van de gemeenten onderling – zonder generieke afwijkingen

De cijfers die in dit deel besproken worden zijn de gebruikscijfers van de gemeenten uitgezonderd het pesticidegebruik dat toegepast werd binnen de generieke afwijkingen (1.3).

Soorten die op de generieke afwijkingslijst staan, zijn niet gemakkelijk zonder pesticiden aan te pakken.

Deze lijst wordt elk jaar geëvalueerd. In principe is er dus een consensus dat voor de bestrijding van de soorten op de generieke lijst de alternatieve bestrijdingsmethodes moeilijk haalbaar zijn en het pesticidegebruik dus algemeen te verantwoorden is (weliswaar beperkt en onder bepaalde voorwaarden). De gebruikscijfers voor de soorten van de generieke lijst wordt afgetrokken van het totale gebruik.

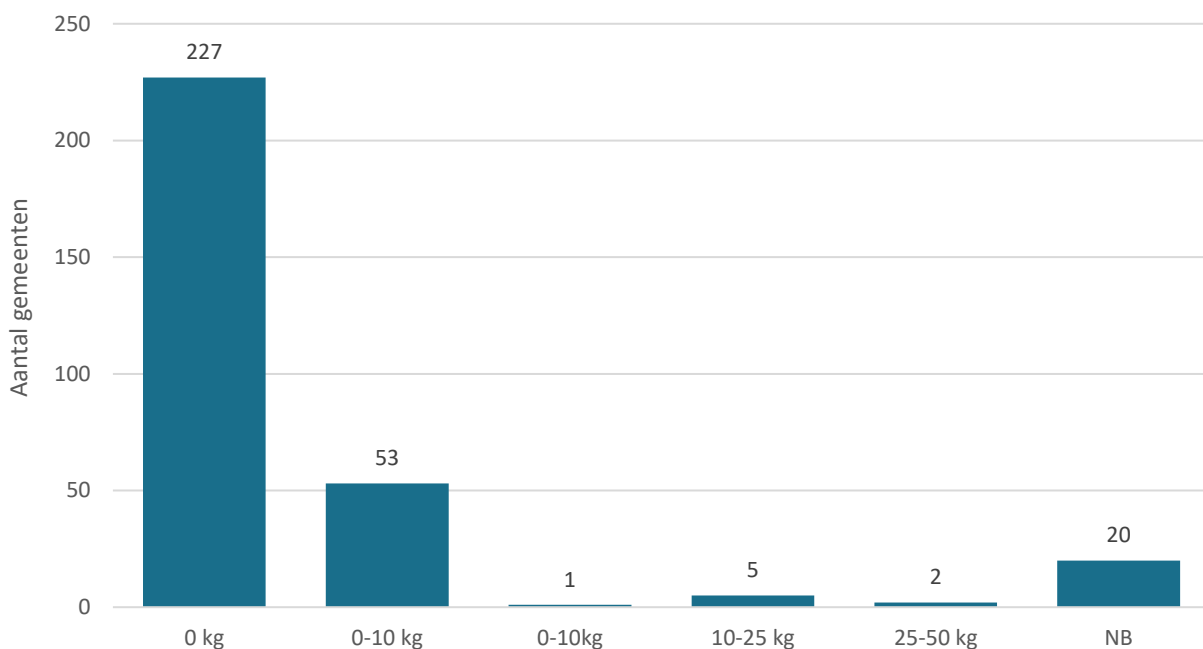
Het pesticidegebruik in dit hoofdstuk situeert zich dus hoofdzakelijk in het groenonderhoud van de gemeenten. Hiervoor geldt een uitdoofbeleid.

Het totaal gebruik van gemeenten zonder de het gebruik voor de generieke afwijkingen is 296,98 kilogram.

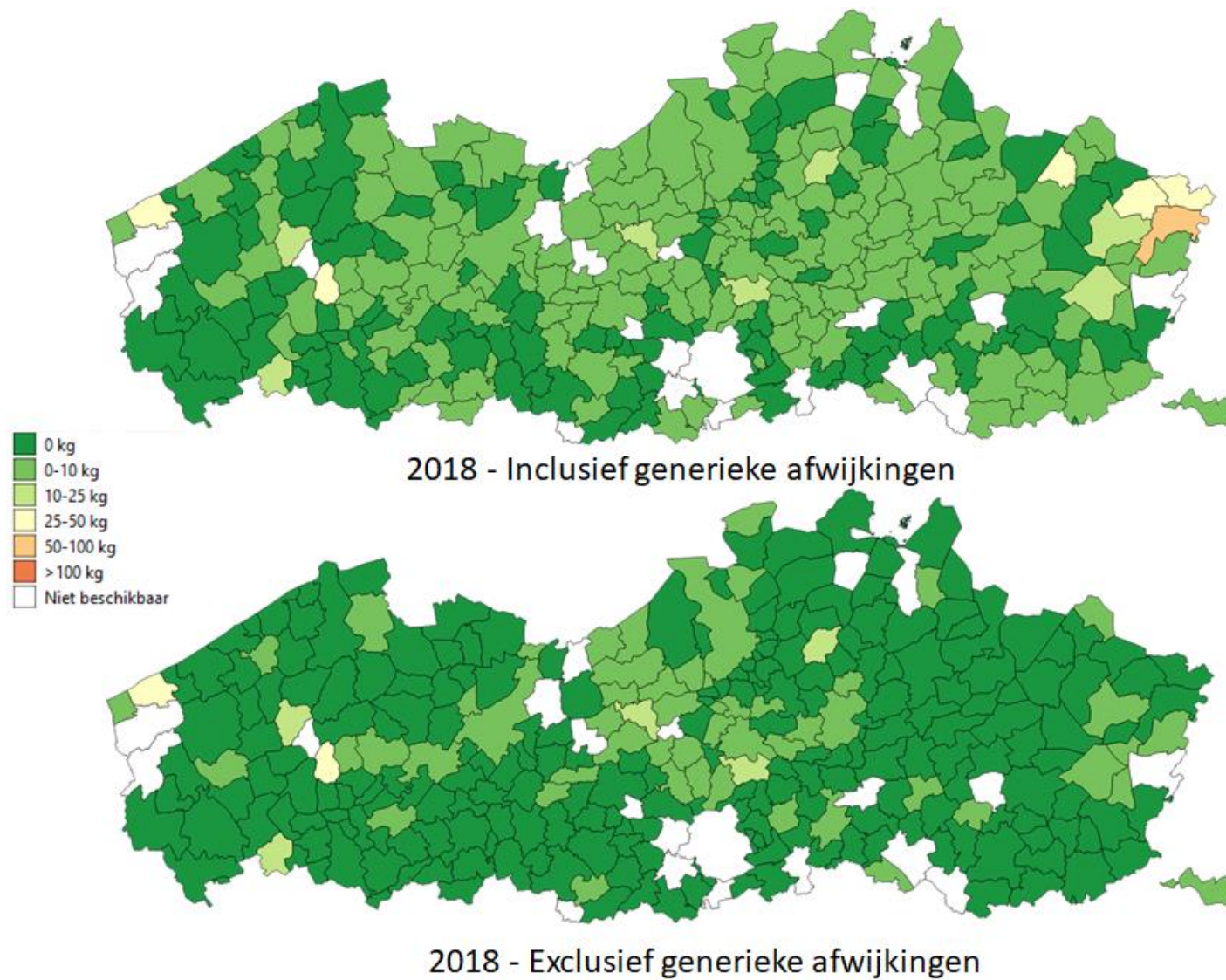
In figuur 7 is te zien dat - zonder het pesticidegebruik binnen de generieke afwijkingen - meer dan twee op drie gemeenten (248) een relatief nulgebruik hanteren. Zij vermijden op dit moment al het mogelijke gebruik van pesticiden.

De twee gemeenten in de categorie 25-50 kilogram werkzame stof zijn Ardoosje (33 kilogram) en Koksijde (31 kilogram).

figuur 7: pesticidegebruik van de gemeenten (uitgezonderd generieke afwijkingen) per klasse voor 2018



figuur 8: vergelijking tussen gemeenten onderling op basis van gebruiksklasse (uitgezonderd gebruik volgens generieke afwijkingen)



#### 4.2.3 Evolutie van het gemiddeld pesticidegebruik bij gemeenten

Om de evolutie van het pesticidegebruik bij gemeenten te evalueren, is gewerkt met het gemiddelde pesticidegebruik per gemeente. Zowel het gemiddeld totaal gebruik (mét generieke afwijkingen) als het percentage is berekend.

Vanaf het gebruiksjaar 2017 is ook het gemiddeld gebruik uitgezonderd gebruik voor generieke afwijkingen opgenomen .

Dit gemiddelde pesticidegebruik per gemeente voor de jaren 2010 tot en met 2018, is uitgezet in tabel 6 en figuur 9.

tabel 6: gemiddeld pesticidegebruik van de gemeenten voor de periode 2010 tot 2018 in werkzame stof (kilogram en procentueel)

Jaartal	Gemiddeld pesticidegebruik		
	Werkzame stof totaal (in kilogram)	Percentage ten opzichte van 2010	Werkzame stof zonder generieke afwijkingen (in kilogram)
2010	31,2	100	/
2011	31,4	100	/
2012	26,2	84	/
2013	18,7	61	/
2014	17,1	55	/
2015	4,2	13	/
2016	3,0	10	/
2017	2,6	8	1,7
2018	1,9	6	1,0

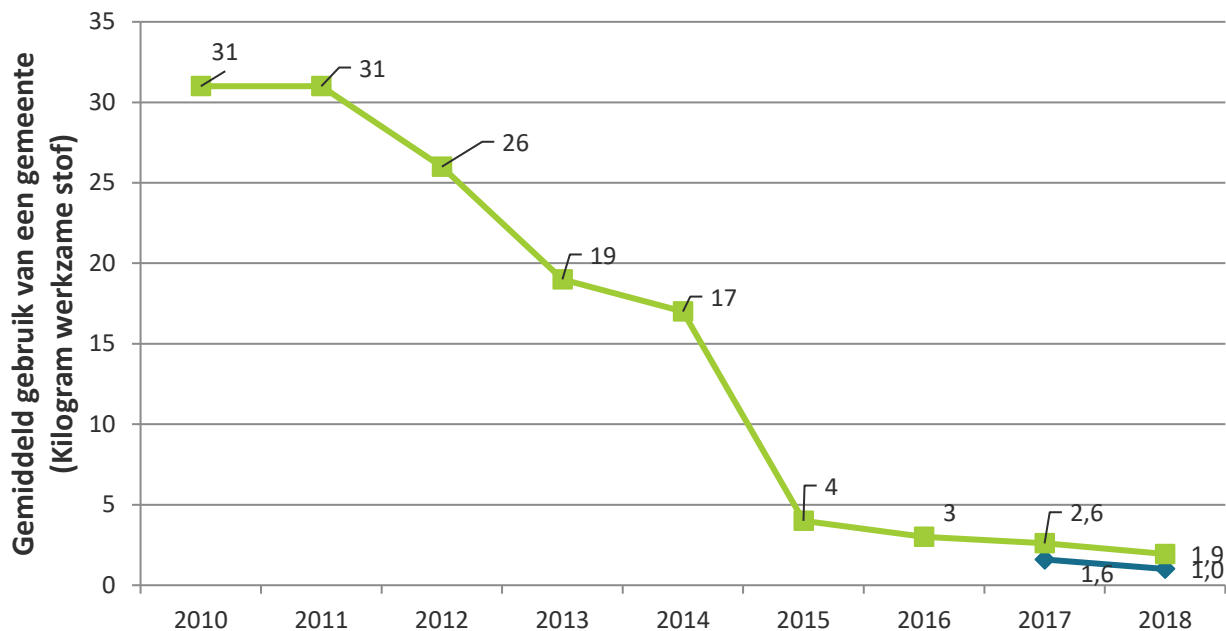
In 2010 ligt het gemiddelde gebruik van een gemeente op 31,2 kilogram werkzame stof. Vanaf 2012 daalt de hoeveelheid gestaag tot 17,1 kilogram werkzame stof in 2014.

In 2015 brengt het verbod op het gebruik van pesticiden - met afwijkingen - het gebruik sterk terug tot gemiddeld 4,2 kilogram werkzame stof per gemeente.

Na 2015 is het gemiddelde gebruik procentueel nog steeds noemenswaardig aan het dalen maar de absolute daling is beperkt. 2015, 2016, 2017 en 2018 zijn goed voor respectievelijke gemiddeldes van 4,2 kilogram, 3,1 kilogram, 2,6 kilogram en 1,9 kilogram werkzame stof.

Vanaf 2017 is de opdeling gemaakt tussen het gebruik mét en zonder generieke afwijkingen. In het gemiddelde gebruik van een Vlaamse gemeente maken generieke afwijkingen zowel in 2017 als 2018 een 0,9 kilogram uit van het gebruik. In 2018 situeert de helft van het pesticidegebruik zich dus nog altijd in het groenonderhoud en wordt op termijn uit gefaseerd.

figuur 9: evolutie van het gemiddeld pesticidegebruik in kilogram werkzame stof per gemeente tussen 2010 en 2018. In blauw staat vanaf 2017 ook het gemiddelde zonder generieke afwijkingen afgebeeld.



### 4.3 Andere openbare besturen

Alle openbare besturen die gevestigd zijn op het grondgebied van het Vlaamse Gewest moeten de regelgeving van het decreet en het besluit duurzaam gebruik pesticiden naleven. Ook voor hen geldt het pesticideverbod vanaf 1 januari 2015.

Alle openbare besturen, actief in het Vlaams Gewest moeten ook conform de wetgeving of conform hun afwijkingsbesluit, hun gebruiksgegevens rapporteren, tenzij ze kozen om geen pesticiden te gebruiken (zie 2.3) zoals bv. Sport Vlaanderen.

In totaal gaat het voor alle openbare besturen (exclusief gemeenten) over 5.017,7 kilogram werkzame stof in 2018.

Uit de gerapporteerde gegevens zijn een aantal instanties geselecteerd die meer in detail besproken worden in dit rapport.

Dit zijn:

- de vijf provincies
- verschillende Vlaamse overheidsinstanties
- Infrabel en NMBS

Van de andere instanties zijn de gebruikte hoeveelheden pesticiden zeer beperkt, zijn er geen gerapporteerde gegevens of zijn die onvolledig.



#### 4.3.1 Provincies

De provincies waren jarenlang de voortrekkers van het pesticidevrije beleid en coördineerden en ondersteunden de gemeenten van hun provincie bij de afbouw.

De gebruikscijfers voor 2018 zijn verzameld in de laatste kolom van tabel 7.

De vijf provincies gebruikten in 2018 samen nog 17 kilogram werkzame stof of 0,3 % van het totale pesticidegebruik binnen openbare diensten in Vlaanderen.

Dit verbruik ligt 1 kilogram lager dan in 2017 en is daarmee het laagste gebruikscijfer sinds de start van de rapportering.

tabel 7: pesticidegebruik van de provincies in werkzame stof (kilogram ) tussen 2010 en 2018

Prov.	Werkzame stof (kilogram)								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antwerpen	80,6	78,0	44,5	18,6	17,1	6,6	2,0	3,6	3,7
Limburg	33,8	87,4	68,1	60,7	32,7	4,5	1,0	1,5	NB
Oost-Vlaanderen	3,7	3,2	9,6	5,4	4,4	22,8	45,3	8,6	12,9
Vlaams-Brabant	31,6	40,0	63,6	19,2	27,6	6,3	11,0	4,3	0,4
West-Vlaanderen	0,4	0,4	0,0	0,9	7,9	0,9	0,0	0,0	0,0
<b>Totaal</b>	<b>150,0</b>	<b>208,9</b>	<b>185,8</b>	<b>104,9</b>	<b>89,6</b>	<b>41,0</b>	<b>59,3</b>	<b>18,0</b>	<b>17,0</b>

#### 4.3.2 Vlaamse instanties

Het totale gebruik van de Vlaamse overheidsinstanties in 2018 (zie tabel 8) bedraagt 110,2 kilogram werkzame stof.

Dit is verdeeld over volgende instanties:

- Agentschap Natuur en Bos
- Agentschap Wegen en Verkeer
- De Lijn
- Vlaamse Milieumaatschappij
- De Vlaamse Waterweg
- Internationale luchthaven van Antwerpen
- Internationale luchthaven van Oostende

De luchthavens vroegen een afwijking aan vanaf het jaar 2018 en staan nu voor het eerst in de overzichtstabel met gebruikscijfers.



tabel 8: overzichtstabel gebruik van pesticiden in kilogram werkzame stof bij Vlaamse instanties in 2018

Instantie	Pesticidegebruik
	Werkzame stof (kilogram)
ANB	2,1
AWV	35,6
De Lijn	58,9
VMM	0,3
De Vlaamse Waterweg	0,0
LEM Antwerpen	34,1
LEM Oostende	14,8
<b>Totaal</b>	<b>145,8</b>

Het beheer van uitheemse planten in de Vlaamse bos- en natuurreservaten door het **Agentschap Natuur en Bos** gebeurt nu zonder pesticiden (figuur 10). Het kleine aandeel van 2,1 kilogram werkzame stof wordt gebruikt in het kader van het beheer van de collecties voor het bestrijden van ziektes.

Waterwegen en Zeekanaal NV fuseerde met NV De Scheepvaart tot **De Vlaamse Waterweg NV**. Beide instanties kenden een laag pesticidegebruik voor de fusie (figuur 11). In 2018 werden geen pesticiden gebruikt.

Het **Agentschap Wegen en Verkeer** rapporteerde in 2018 een gebruik van 35,58 kilogram in de provincie Limburg voor de bestrijding van de eikenprocessierups langs de gewestwegen. Voor het reguliere onderhoud werden geen pesticiden gebruikt (figuur 11).

Het gebruik van pesticiden bij de Vlaamse Vervoersmaatschappij **De Lijn** beperkt zich in 2018 tot de ballastbeddingen van de kusttrams. Het gebruik in 2017 en 2018 ligt in dezelfde lijn (figuur 12).

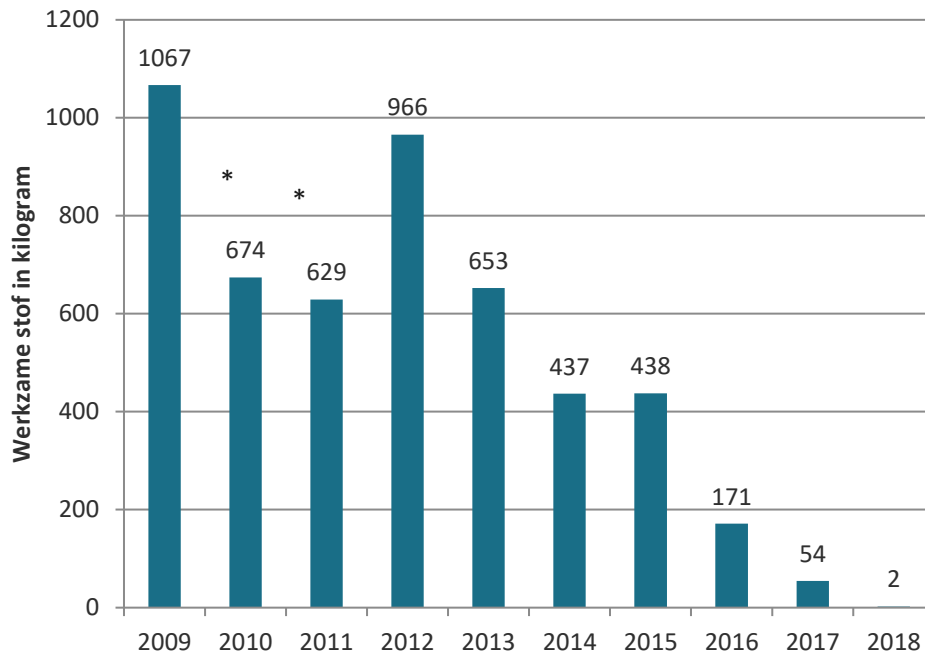
De **Vlaamse Milieumaatschappij** paste nog 0,3 kilogram werkzame stof toe voor de bestrijding van bruine ratten. Op plaatsen of in periodes met weinig of geen sporen van bruine ratten worden de buizen waarin de rodenticiden worden uitgelegd, niet meer maandelijks opgevuld (figuur 13).

De **LEM Antwerpen en LEM Oostende** (beide luchthavens) gebruikten pesticiden in 2018 voor bepaalde terreintypes op het luchthaven domein. Het gaat daarbij om:

- de runways, taxiwegen en aprons, die rechtstreeks gebruikt worden voor taxiën, opstijgen en landen en waarvoor de veiligheid gevrijwaard moet blijven
- beperkte delen van de omheining van het luchthavendomein voor efficiëntie van de camerabewaking, onder voorwaarde van gefaseerde vervanging naar een onderhoudsvriendelijker alternatief als afsluiting
- bepaalde puntlocaties waar hoge vegetatie onwenselijk is en frequent maaien niet mogelijk is

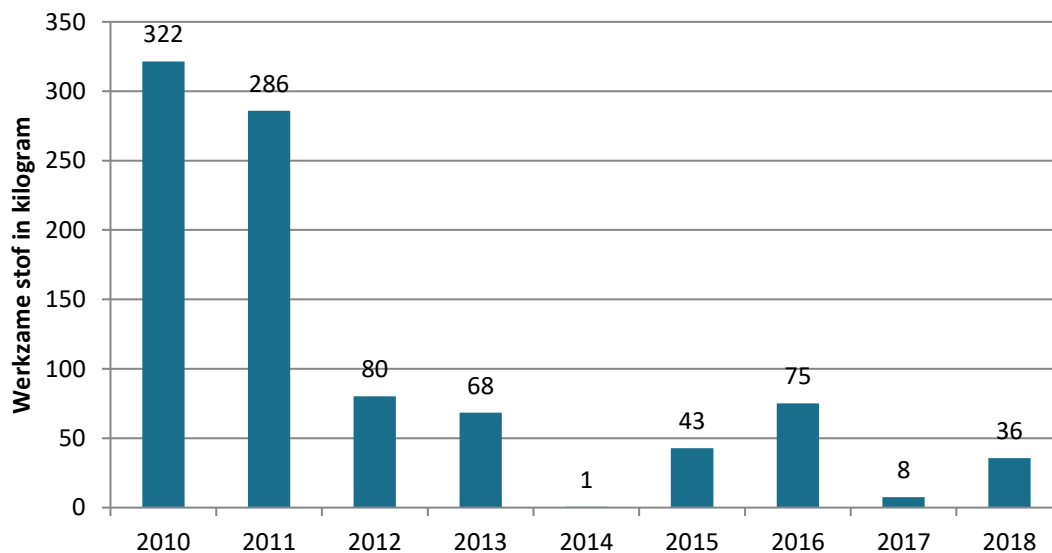


figuur 10: evolutie van het pesticidegebruik (zowel voor beheer van uitheemse soorten als voor bescherming van de collecties) in kilogram werkzame stof bij het Agentschap Natuur en Bos in de periode 2009-2018

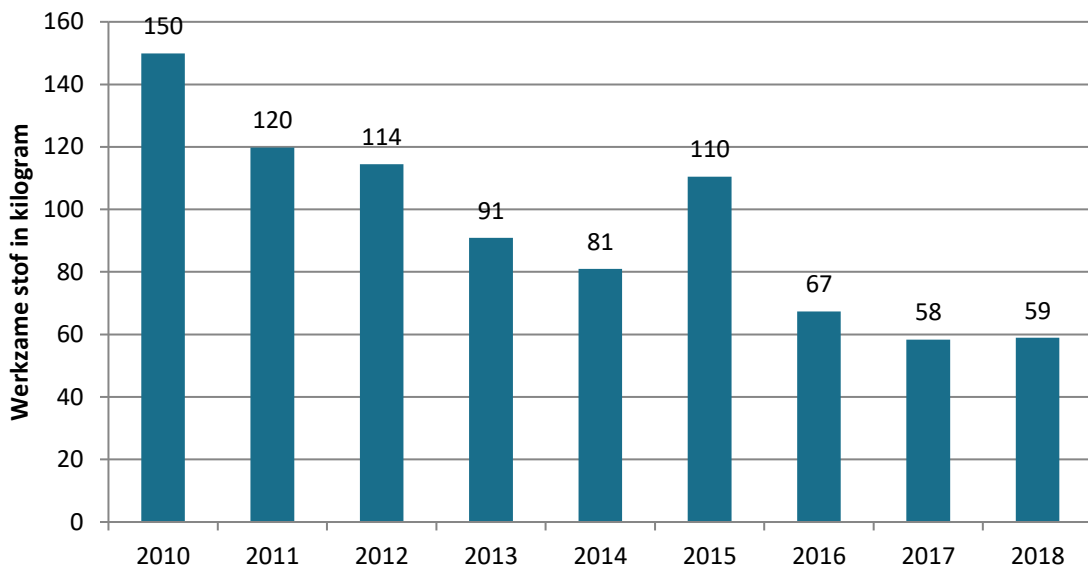


(\*) In de jaren 2010 en 2011 rapporteerde een provinciale instantie niet. Vanaf 2014 gebeurt de rapportering centraal en niet langer provinciaal.

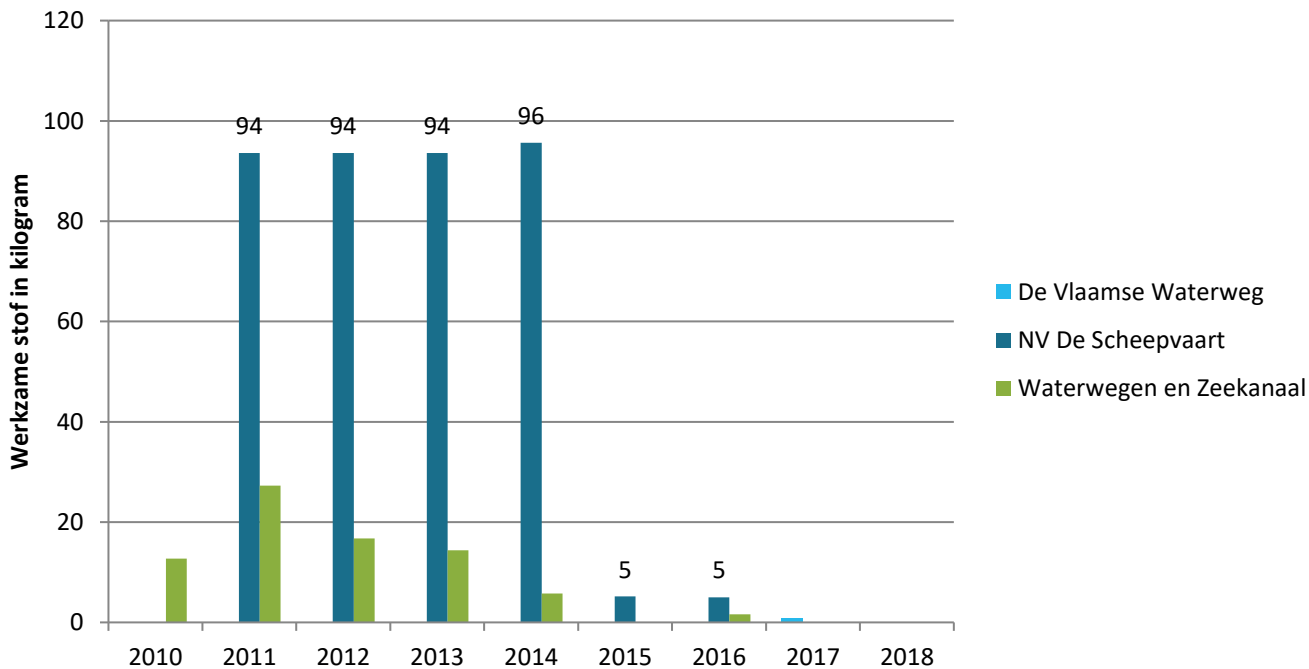
figuur 11: evolutie van het pesticidegebruik in kilogram werkzame stof bij Agentschap Wegen en Verkeer in de periode 2010 tot 2018.



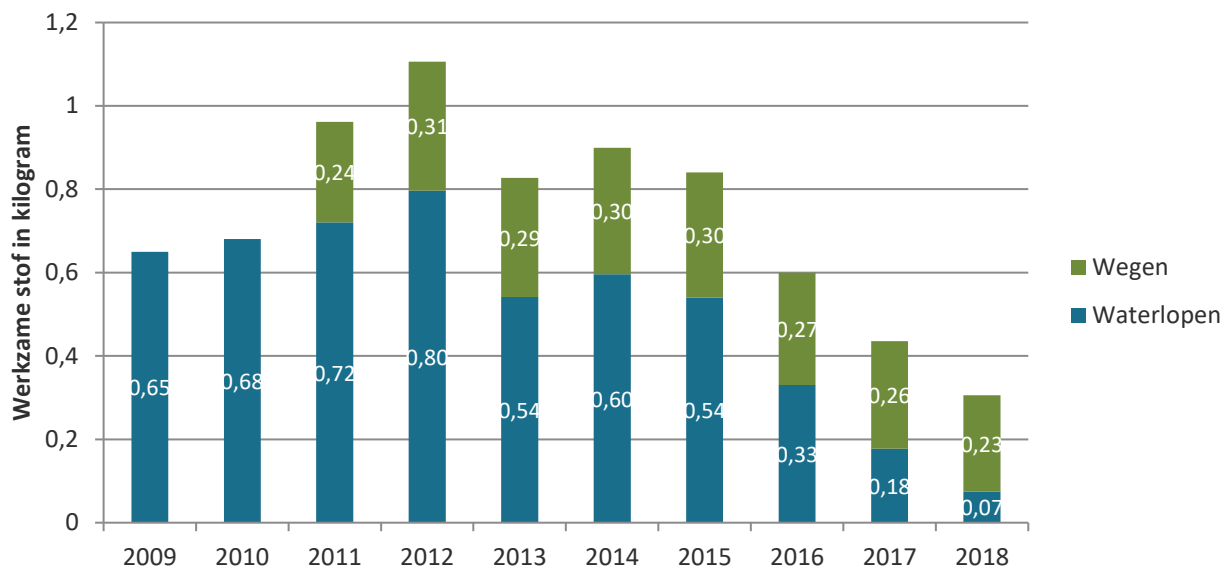
figuur 12: evolutie van het pesticidegebruik in kilogram werkzame stof bij de Vlaamse vervoersmaatschappij De Lijn in de periode 2010-2018



figuur 13: evolutie van het pesticidegebruik in kilogram werkzame stof bij nv De Scheepvaart en Waterwegen en Zeekanaal nv, vanaf 2017 de gegevens voor De Vlaamse Waterweg nv in de periode 2010-2018.



figuur 14: evolutie gebruik van pesticiden voor de bestrijding van de bruine rat door de VMM in de periode 2009-2018



#### 4.3.3 Federale instanties

Als beheerder van de spoorweginfrastructuur staat **Infrabel** in voor de aanleg, het onderhoud, de modernisering en de vernieuwing van de sporen. Het bestaande patrimonium bestaat o.a. uit 6.515 kilometer sporen, 1.713 overwegen, 34 seinposten en 10.196 seinen langs het net<sup>1</sup>.

Het gebruik van pesticiden bij Infrabel beperkt zich tot:

- de spoorwegbedding en de naastliggende veiligheidspiste, dit zijn de oppervlakten die direct gerelateerd zijn aan de exploitatieveiligheid van het spoorwegverkeer (en waarvoor er momenteel geen alternatieven - zonder chemische bestrijdingsmiddelen - economisch rendabel zijn) via Procedure 3
- de terreinen gerelateerd aan installaties van de spoorwegexploitatie zoals seinposten – via Procedure 4

De bermen worden mechanisch onderhouden.

De cijfers uit figuur 15 zijn de gegevens die Infrabel rapporteerde.

In blauw zijn de cijfers weergegeven van de pesticiden die via de sproeitrein gebruikt zijn voor het chemisch bestrijden van ongewenste planten op de spoorwegbedding en de naastliggende strook van 1 meter. Tot 2014 waren enkel cijfers gerapporteerd voor het gebruik door de sproeitrein. Die rijdt enkel op de hoofdsporen. De bijsporen en installaties worden door aannemers onderhouden. Op vraag van de VMM worden, gerelateerd tot het indienen van de afwijkingaanvraag, sinds 2015 ook de gegevens van de aannemers bijgehouden. Deze cijfers zijn in groen opgenomen in de figuur 15.

<sup>1</sup> situatie 28.06.2019

De sproeitrein rijdt in België vanaf 2002 en is sinds 2008 uitgerust met een infraroodsysteem. Wanneer de camera's op de trein 'groen' detecteren, activeren ze het sproeisysteem alleen boven de opgemerkte plant. In het afwijkingsbesluit werd opgenomen dat de trein niet sproeit in kwetsbare drinkwaterbeschermingszones en in natura 2000 gebieden.

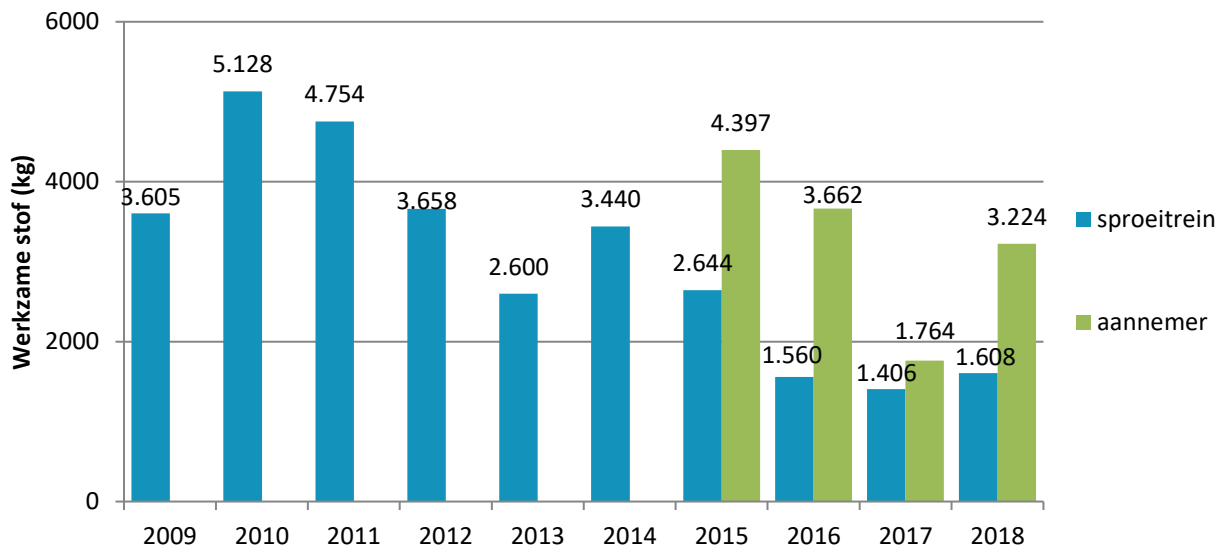
De gerapporteerde gegevens voor de sproeitrein variëren tussen de 1,4 ton (2017) en 5,1 ton (2010) werkzame stof. Omdat de sproeitrein onkruid detecteert, zal hij meer pesticiden sproeien in een goed groeiseizoen waarin er meer planten in slagen zich op de spoorwegen te vestigen. In een minder goed groeiseizoen zijn er minder planten en daalt het gebruik. Sinds 2016 ligt het gebruik van de sproeitrein in dezelfde grootteorde.

Bij de eerste rapportering in 2015 werd 4,4 ton pesticiden gebruikt door de aannemers. Door een betere opvolging van de aannemers, de opleiding van de ambtenaren die de bestekken opvolgen en het omvormingsprogramma daalde dit gebruik naar 3,6 ton in 2016. Het laagste cijfer werd gerapporteerd voor 2017. In 2018 ligt het gebruik door de aannemers rond de 3,2 ton.

Bij de opvolging van de aannemers werd vastgesteld dat specifieke voorwaarden uit de bestekken niet altijd worden gerespecteerd. Dit kan leiden tot een stijging in het gebruik. De betrokken aannemers worden hierover aangeschreven.

In de bestekken, van toepassing vanaf 2020, wordt de inzet van alternatieve technieken vooropgesteld en worden de voorwaarden voor het gebruik van pesticiden strikt omschreven.

figuur 15: evolutie van het pesticidegebruik door Infrabel in de periode 2009-2018



De **NMBS** staat in voor de treinen en dienstverlening naar de burger toe. Alle terreinen die een rechtstreeks raakvlak hebben met de burger zijn eigendom van NMBS en worden door hen onderhouden. Het gaat hier bv. over perrons, stationsomgeving, stelposten voor treinonderhoud ...Daarnaast beheert de NMBS ook een beperkt aantal spoorwegbeddingen.

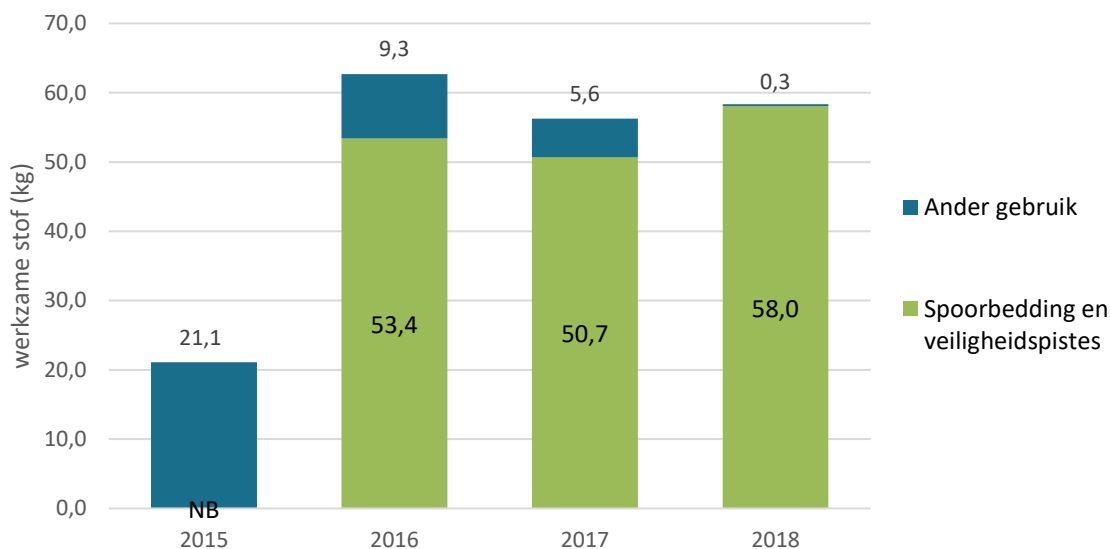


Er zijn geen cijfers gekend voor het pesticidegebruik voor het gebruiksjaar 2015. In figuur 16 zijn de cijfers van 2015 tot 2018 uitgezet.

In 2015 rapporteerde de NMBS voor het onderhoud van de perrons, stationsomgeving, stelposten. Het onderhoud van de sporen gebeurde in 2015 door Infrabel.

Vanaf 2016 staat NMBS zelf in voor het onderhoud van de spoorwegbedding (groene inkleuring). Dit gebruikscijfer blijft ongeveer gelijk en schommelt tussen de 50,7 kilogram en 58 kilogram. De cijfers voor het onderhoud liggen in dalende lijn: van 21 kilogram in 2015 tot 0,3 kilogram in 2018.

figuur 16: evolutie van het pesticidegebruik bij NMBS in de periode 2015-2018 opgedeeld in het gebruik op de spoorbedding en het andere gebruik





## bijlage 1 Pesticidegebruik van gemeenten in 2018

Overzicht van de gemeenten alfabetisch geordend, provincie waarin de gemeenten gelegen is en gebruikscijfers voor 2018 voor het totale gebruik van pesticiden en het gebruik van pesticiden zonder de generieke afwijking (zoals bestrijding van bruine rat, eikenprocessierups, wespen ..) **uitgedrukt in GRAM**.

Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Aalst	Oost-Vlaanderen	7	0
Aalter	Oost-Vlaanderen	6	0
Aarschot	Vlaams-Brabant	24	0
Aartselaar	Antwerpen	1	0
Affligem	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Alken	Limburg	0	0
Alveringem	West-Vlaanderen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Antwerpen	Antwerpen	2.860	2085
Anzegem	West-Vlaanderen	0	0
Ardooie	West-Vlaanderen	32.920	32.920
Arendonk	Antwerpen	0	0
As	Limburg	6.860	0
Asse	Vlaams-Brabant	0	0
Assenede	Oost-Vlaanderen	4	0
Avelgem	West-Vlaanderen	8	0
Baarle-Hertog	Antwerpen	0	0
Balen	Antwerpen	15	0
Beernem	West-Vlaanderen	8	0
Beerse	Antwerpen	0	0
Beersel	Vlaams-Brabant	8	0
Begijnendijk	Vlaams-Brabant	13	0
Bekkevoort	Vlaams-Brabant	7.200	7.200
Beringen	Limburg	8.346	0
Berlaar	Antwerpen	0	0
Berlare	Oost-Vlaanderen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Bertem	Vlaams-Brabant	18	0
Bever	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Beveren	Oost-Vlaanderen	16	0
Bierbeek	Vlaams-Brabant	0	0
Bilzen	Limburg	0	0
Blankenberge	West-Vlaanderen	0	0
Bocholt	Limburg	0	0
Boechout	Antwerpen	0	0
Bonheiden	Antwerpen	5.985	5.980
Boom	Antwerpen	646	646
Boortmeerbeek	Vlaams-Brabant	556	0
Borgloon	Limburg	6	0
Bornem	Antwerpen	4.420	4.420
Borsbeek	Antwerpen	0	0
Boutersem	Vlaams-Brabant	0	0



Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Brakel	Oost-Vlaanderen	0	0
Brasschaat	Antwerpen	0	0
Brecht	Antwerpen	0	0
Bredene	West-Vlaanderen	0	0
Bree	Limburg	42.230	0
Brugge	West-Vlaanderen	0	0
Buggenhout	Oost-Vlaanderen	1.360	1.350
Damme	West-Vlaanderen	4.090	4.090
De Haan	West-Vlaanderen	145	0
De Panne	West-Vlaanderen	1.728	1.728
De Pinte	Oost-Vlaanderen	4	0
Deerlijk	West-Vlaanderen	0	0
Deinze	Oost-Vlaanderen	4.164	4.160
Denderleeuw	Oost-Vlaanderen	0	0
Dendermonde	Oost-Vlaanderen	6.760	6.760
Dentergem	West-Vlaanderen	3	0
Dessel	Antwerpen	0	0
Destelbergen	Oost-Vlaanderen	3	0
Diepenbeek	Limburg	2	0
Diest	Vlaams-Brabant	6	0
Diksmuide	West-Vlaanderen	0	0
Dilbeek	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Dilsen-Stokkem	Limburg	7.110	4.747
Drogenbos	Vlaams-Brabant	0	0
Duffel	Antwerpen	7.850	7.850
Edegem	Antwerpen	0	0
Eeklo	Oost-Vlaanderen	0	0
Erpe-Mere	Oost-Vlaanderen	3	0
Essen	Antwerpen	1.580	1.580
Evergem	Oost-Vlaanderen	0	0
Galmaarden	Vlaams-Brabant	87	86
Gavere	Oost-Vlaanderen	3	0
Geel	Antwerpen	39	0
Geetbets	Vlaams-Brabant	2.231	2.219
Genk	Limburg	16.905	5.760
Gent	Oost-Vlaanderen	3.069	3.060
Geraardsbergen	Oost-Vlaanderen	0	0
Gingelom	Limburg	3.003	0
Gistel	West-Vlaanderen	0	0
Glabbeek	Vlaams-Brabant	0	0
Gooik	Vlaams-Brabant	0	0
Grimbergen	Vlaams-Brabant	1.043	1.029
Grobbendonk	Antwerpen	0	0
Haacht	Vlaams-Brabant	3	0
Haaltert	Oost-Vlaanderen	0	0
Halen	Limburg	0	0
Halle	Vlaams-Brabant	10	0

Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Ham	Limburg	1.954	0
Hamme	Oost-Vlaanderen	10.407	10.400
Hamont-Achel	Limburg	7.096	2
Harelbeke	West-Vlaanderen	0	0
Hasselt	Limburg	0	0
Hechtel-Eksel	Limburg	3.614	0
Heers	Limburg	0	0
Heist-op-den-Berg	Antwerpen	3.900	3.900
Hemiksem	Antwerpen	8.510	8.510
Herent	Vlaams-Brabant	4	0
Herentals	Antwerpen	1	0
Herenthout	Antwerpen	3.120	3.120
Herk-de-Stad	Limburg	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Herne	Vlaams-Brabant	0	0
Herselt	Antwerpen	12	0
Herstappe	Limburg	0	0
Herzele	Oost-Vlaanderen	4	0
Heusden-Zolder	Limburg	2.023	0
Heuvelland	West-Vlaanderen	0	0
Hoegaarden	Vlaams-Brabant	200	200
Hoeilaart	Vlaams-Brabant	1	0
Hoeselt	Limburg	5	0
Holsbeek	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Hooglede	West-Vlaanderen	0	0
Hoogstraten	Antwerpen	849	0
Horebeke	Oost-Vlaanderen	1	0
Houthalen-Helchteren	Limburg	0	0
Houthulst	West-Vlaanderen	1.227	1.227
Hove	Antwerpen	0	0
Huldenberg	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Hulshout	Antwerpen	4	0
Ichtegem	West-Vlaanderen	4	0
Ieper	West-Vlaanderen	0	0
Ingelmunster	West-Vlaanderen	8	0
Izegem	West-Vlaanderen	0	0
Jabbeke	West-Vlaanderen	0	0
Kalmthout	Antwerpen	5	0
Kampenhout	Vlaams-Brabant	9	0
Kapellen	Antwerpen	4.501	4.238
Kapelle-op-den-Bos	Vlaams-Brabant	0	0
Kaprijke	Oost-Vlaanderen	3	0
Kasterlee	Antwerpen	1	0
Keerbergen	Vlaams-Brabant	0	0
Kinrooi	Limburg	39.237	0
Kluisbergen	Oost-Vlaanderen	45	0
Knesselare	Oost-Vlaanderen	0	0
Knokke-Heist	West-Vlaanderen	0	0

Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Koekelare	West-Vlaanderen	0	0
Koksijde	West-Vlaanderen	30.591	30.525
Kontich	Antwerpen	5	0
Kortemark	West-Vlaanderen	7	0
Kortenaken	Vlaams-Brabant	0	0
Kortenberg	Vlaams-Brabant	2.910	2.905
Kortesseme	Limburg	0	0
Kortrijk	West-Vlaanderen	0	0
Kraainem	Vlaams-Brabant	0	0
Kruibeke	Oost-Vlaanderen	3.985	3.656
Kruishoutem	Oost-Vlaanderen	0	0
Kuurne	West-Vlaanderen	2	0
Laakdal	Antwerpen	933	0
Laarne	Oost-Vlaanderen	3	0
Lanaken	Limburg	0	0
Landen	Vlaams-Brabant	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Langemark-Poelkapelle	West-Vlaanderen	0	0
Lebbeke	Oost-Vlaanderen	9	0
Lede	Oost-Vlaanderen	5.200	5.200
Ledegem	West-Vlaanderen	0	0
Lenedelede	West-Vlaanderen	0	0
Lennik	Vlaams-Brabant	0	0
Leopoldsburg	Limburg	0	0
Leuven	Vlaams-Brabant	5.967	5.967
Lichtervelde	West-Vlaanderen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Liedekerke	Vlaams-Brabant	0	0
Lier	Antwerpen	17	0
Lierde	Oost-Vlaanderen	0	0
Lille	Antwerpen	0	0
Linkebeek	Vlaams-Brabant	3	0
Lint	Antwerpen	2	0
Linters	Vlaams-Brabant	10	0
Lochristi	Oost-Vlaanderen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Lokeren	Oost-Vlaanderen	17	0
Lommel	Limburg	0	0
Londerzeel	Vlaams-Brabant	4.135	4.110
Lo-Reninge	West-Vlaanderen	0	0
Lovendegem	Oost-Vlaanderen	1.042	1.040
Lubbeek	Vlaams-Brabant	0	0
Lummen	Limburg	19	0
Maarkedal	Oost-Vlaanderen	2	0
Maaseik	Limburg	55.617	0
Maasmechelen	Limburg	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Machelen	Vlaams-Brabant	0	0
Maldegem	Oost-Vlaanderen	3	0
Malle	Antwerpen	5	0
Mechelen	Antwerpen	338	330

Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Meerhout	Antwerpen	20	0
Meeuwen-Gruitrode	Limburg	16.917	3.016
Meise	Vlaams-Brabant	3.707	3.689
Melle	Oost-Vlaanderen	3	0
Menen	West-Vlaanderen	0	0
Merchtem	Vlaams-Brabant	41	11
Merelbeke	Oost-Vlaanderen	0	0
Merksplas	Antwerpen	1	0
Mesen	West-Vlaanderen	0	0
Meulebeke	West-Vlaanderen	2	0
Middelkerke	West-Vlaanderen	2	0
Moerbeke	Oost-Vlaanderen	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Mol	Antwerpen	166	0
Moorslede	West-Vlaanderen	8	0
Mortsel	Antwerpen	1	0
Nazareth	Oost-Vlaanderen	5	0
Neerpelt	Limburg	5.561	0
Nevele	Oost-Vlaanderen	4	0
Niel	Antwerpen	0	0
Nieuwerkerken	Limburg	0	0
Nieuwpoort	West-Vlaanderen	0	0
Nijlen	Antwerpen	13	0
Ninove	Oost-Vlaanderen	4	0
Olen	Antwerpen	21	0
Oostende	West-Vlaanderen	0	0
Oosterzele	Oost-Vlaanderen	0	0
Oostkamp	West-Vlaanderen	0	0
Oostrozebeke	West-Vlaanderen	0	0
Opglabbeek	Limburg	1.350	0
Opwijk	Vlaams-Brabant	0	0
Oudenaarde	Oost-Vlaanderen	0	0
Oudenburg	West-Vlaanderen	1.300	1.300
Oud-Heverlee	Vlaams-Brabant	0	0
Oud-Turnhout	Antwerpen	781	780
Overijse	Vlaams-Brabant	0	0
Overpelt	Limburg	44.720	0
Peer	Limburg	0	0
Pepingen	Vlaams-Brabant	0	0
Pittem	West-Vlaanderen	4.680	4.680
Poperinge	West-Vlaanderen	0	0
Putte	Antwerpen	2.249	2.248
Puurs	Antwerpen	0	0
Ranst	Antwerpen	0	0
Ravels	Antwerpen	7.652	0
Retie	Antwerpen	2	0
Riemst	Limburg	192	0
Rijkevorsel	Antwerpen	niet beschikbaar	niet beschikbaar



Gemeente	Provincie	Totaal pesticidegebruik (g)	Pesticidegebruik zonder generieke afwijkingen (g)
Wemmel	Vlaams-Brabant	0	0
Wervik	West-Vlaanderen	14.503	14.500
Westerlo	Antwerpen	378	0
Wetteren	Oost-Vlaanderen	906	0
Wevelgem	West-Vlaanderen	0	0
Wezembeek-Oppem	Vlaams-Brabant	2	0
Wichelen	Oost-Vlaanderen	68	0
Wielsbeke	West-Vlaanderen	0	0
Wijnegem	Antwerpen	0	0
Willebroek	Antwerpen	432	432
Wingene	West-Vlaanderen	0	0
Wommelgem	Antwerpen	0	0
Wortegem-Petegem	Oost-Vlaanderen	9	0
Wuustwezel	Antwerpen	12	0
Zandhoven	Antwerpen	10.154	10.150
Zaventem	Vlaams-Brabant	0	0
Zedelgem	West-Vlaanderen	0	0
Zeke	Oost-Vlaanderen	1.561	1.560
Zelzate	Oost-Vlaanderen	1.952	1.950
Zemst	Vlaams-Brabant	11.050	11.050
Zingem	Oost-Vlaanderen	0	0
Zoersel	Antwerpen	10	0
Zomergem	Oost-Vlaanderen	3	0
Zonhoven	Limburg	10	0
Zonnebeke	West-Vlaanderen	0	0
Zottegem	Oost-Vlaanderen	0	0
Zoutleeuw	Vlaams-Brabant	0	0
Zuienkerke	West-Vlaanderen	5	0
Zulte	Oost-Vlaanderen	190	0
Zutendaal	Limburg	1.616	1.616
Zwalm	Oost-Vlaanderen	0	0
Zwevegem	West-Vlaanderen	0	0
Zwijndrecht	Antwerpen	8	0

